

ตอนที่ ๔๔ เล่ม ๖๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๘

ประกาศ
สันติภาพ

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖)

โดยที่ **๖๐ ปี** บวดี พนา...
โดยที่ **๖๐ ปี** นายอัน แนว...
รักษาความเป็นเอก...
จักรวรรดิ

วันสันติภาพไทย
๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๘

On Celebrating the 60th Anniversary of the Thai Peace Day
August 16, 2005

๖๐ ปี
วันสันติภาพไทย
๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๕

On Celebrating the 60th Anniversary
of the Thai Peace Day
August 16, 2005

ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
วันอังคารที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
Main Auditorium Thammasat University (Tha Prachan)
Tuesday 16 August 2005

ประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติไทย ชนชาวไทย ได้ประสบทั้งความทุกข์จากสงคราม และความสุขจากสันติ สลับกันมาหลายยุคหลายสมัย แต่ก็ผ่านพ้นภัยพิบัติทั้งหลาย มาได้ สามารถดำรงอิสรภาพของตนได้สืบมา สงครามครั้ง ใหญ่ที่สุดซึ่งความเดือดร้อนแผ่ไปทั่วผืนแผ่นดินก็คือมหาภัย จากสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้คนไทยจะไม่ได้ก่อสงครามนั้น แต่ก็ต้องถูกดึงเข้าไปร่วมเคราะห์กรรมในเหตุการณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ด้วยความเสียสละและสติปัญญาความสามารถของชาวไทยด้วยกันนี้เอง ซึ่งหวังดีต่อชาติ ประเทศ ไทยก็รอดพ้นจากการสูญเสียอิสรภาพ และกลับคืนสู่ความสงบ โดยได้มีการประกาศสันติภาพ ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

วันประกาศสันติภาพ เป็นวันประวัติศาสตร์ นับ ได้ว่าเป็นวันสำคัญของชาติวันหนึ่ง

พระราชวรมณี*

(ประยูรค์ ปยุตโต)

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๐

* พระพรหมคุณาภรณ์ ในปัจจุบัน

จากบท “คำนำ สันติภาพ” หนังสือ “จากมหาสงครามสู่สันติภาพ”

โดย จินตนา ยศสุนทร, ทศ พันธุมเสน

สารบัญ

(ลู่จิบัตร)

สันติวรบทในพุทธศาสนา	(๕)
สันติวรบทในคริสต์ศาสนา	(๗)
สันติวรบทในศาสนาอิสลาม	(๙)
กำหนดการงานฉลอง ๖๐ ปี วันสันติภาพไทย	(๑๐)
ประกาศสันติภาพ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘	(๑๔)
พระราชดำรัสในสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี	(๑๖)
มติคณะรัฐมนตรี ๖ มิถุนายน ๒๕๓๘	(๑๘)
คำกล่าวรายงาน โดย ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์	(๒๒)
คำกล่าวสดุดีเสรีไทย โดย ดร.โกคิน พลกุล	(๒๓)
A Story of The Free Thai (Seri-Thai) Movement	(๓๔)
อาคารเสรีไทยอนุสรณ์	(๓๙)
เพลงสันติธรรม	(๔๔)
ภาพเหตุการณ์ระหว่างวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ - ๑๙ มกราคม ๒๔๘๙	(๔๘)

สารบัญ

(บทความ)

การก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทย : ปรีดี พนมยงค์	๗
แผนการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นและคว่ำรัฐบาลจอมพล ป. : สุพจน์ ด้านตระกูล	๗๑
นาคินเดียว : วิสุทธิ์ บุชยกุล	๘๑
การฝึกพลพรรคเสรีไทยในประเทศไทย	๘๗
เสรีไทยในอเมริกา : จินตนา ยศสุนทร, ทศ พันธุมเสน	๙๕
เสรีไทยในอังกฤษให้สัมภาษณ์ผู้แทนหนังสือพิมพ์ในประเทศ	๑๐๙
ทหารชั่วคราว : ป่วย อึ้งภากรณ์	๑๑๕
สุนทรพจน์ของ “รัฐ”	๑๖๑
พุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ : พระไพศาล วิสาโล	๑๖๗
๖๐ ปี แห่งการเสริมสร้างสันติภาพไทย : สุลักษณ์ ศิวรักษ์	๑๘๓
ทำความเข้าใจแนวคิด “สมานฉันท์” : ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	๒๐๕
บทบรรณาธิการ : สันติสุข ไสภณสิริ	๒๑๓

การก่อตั้งขบวนการ ต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทย

ปรีดี พนมยงค์

๑.

การประชุม ค.ร.ม. ๗-๘ ธ.ค. ๒๔๘๔

๑.๑

เหตุการณ์ระหว่างตอนคำ

๗ ธันวาคม ถึงตอนเช้า ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

๑.๑.๑ ไม่ทราบว่ามีนายกรัฐมนตรีไปไหน

เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. ข้าพเจ้า (ขณะนั้นเป็น ร.ม.ต.คลัง) ได้รับโทรศัพท์จากเลขาธิการ คณะ ร.ม.ต.ให้รีบไปประชุมคณะ ร.ม.ต.เป็นการด่วน ณ สำนักงานคณะ ร.ม.ต. (ขณะนั้นตั้งอยู่ตรงข้ามวังสวนกุหลาบ) ข้าพเจ้าจึงได้รับไปทันที เมื่อถึงที่

นั้นแล้วข้าพเจ้าได้พบ พล.ต.ต. อดุล อดุลเดซจรัส รองนายกร.ม.ต. แจ้งว่าผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นประกอบด้วยเอกอัครราชทูต และทูตทหารได้มาที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรี (ขณะนั้นตั้งอยู่ที่วังสวนกุหลาบ) ยืนยันที่กตอรัฐบาลขอเดินทัพผ่านประเทศไทยเพื่อไปโจมตีอังกฤษและเขาได้แจ้งว่าญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาแล้ว และเขาจะเข้าโจมตีพร้อมๆ กันขออย่าให้ไทยขัดขวาง โดยเขารับรองว่าจะไม่มาทำลายอธิปไตยของไทย นอกจากขอผ่านท่ากรุงเทพฯ และบางเมืองที่จำเป็นในทางทหารเท่านั้น และเขาขอให้ตอบภายใน ๒.๓๐ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม แต่นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป.พิบูลสงคราม) ยังไม่อยู่ พล.ต.ต. อดุลฯ จึงได้สั่งให้เลขาธิการ คณะ ร.ม.ต. โทรศัพท์เชิญ ร.ม.ต. มาพร้อมกัน เพื่อเตรียมเข้าประชุม ได้ทันทีเมื่อนายก ร.ม.ต. กลับมาทำเนียบ

๑.๑.๒ รองนายกรัฐมนตรีตัดสินใจเปิดประชุม คร.ร.ม.

ครั้นถึงเวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. นายกรัฐมนตรีก็ยังไม่กลับมาที่ ทำเนียบ ฉะนั้นพล.ต.ต.อดุลฯ จึงตัดสินใจเปิดประชุมคณะรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอนำความสำคัญบางประการ จากบันทึกการประชุม คณะรัฐมนตรี วันที่ ๗ และ ๘ ธ.ค. ๒๔๘๔ เวลาเช้า มาลงพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

๑) เมื่อได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติส่งผู้แทน ประกอบด้วยข้าพเจ้า, นายดิเรก ชัยนาม และพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (ต่อๆ มาทรงเลื่อนขึ้นเป็น “กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์”) ไปที่ทำเนียบ นายกรัฐมนตรี (วังสวนกุหลาบ) แจ้งแก่ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นว่า เรายังตอบ เด็ดขาดไม่ได้เพราะนายกรัฐมนตรีไม่อยู่ ขอยืดเวลาตอบคำขาดไปเป็น ๕.๐๐ น.

ข้าพเจ้ากับอีกสองท่านได้ไปพบกับผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่น แจ้งคำตอบ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติ แต่ฝ่ายญี่ปุ่นขอร้องให้รัฐมนตรีที่ยังอยู่นั้น ช่วย จัดการสั่งมิให้ทหารไทยทำการต่อสู้อาณาญีปุ่น ข้าพเจ้าจึงชี้แจงแก่ฝ่ายญี่ปุ่น

ว่า ฝ่ายไทยจะทำได้เพียงใดนั้นจะต้องหาหรือที่ประชุมคณะรัฐมนตรีก่อนแล้ว จะแจ้งให้ทราบ ขอให้เขารอคอยอยู่

ครั้นแล้วข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านก็ได้กลับไปยังสำนักงานคณะ ร.ม.ต.๑ จึงมีมติให้ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านกลับไปแจ้งแก่ฝ่ายญี่ปุ่น ขอร้องเขาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เขารอจนกว่านายกรัฐมนตรีจะกลับมา

ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านจึงกลับไปเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง ขอให้เขายับยั้งการยกทหารเข้ามาเพื่อรอกจนกว่านายกรัฐมนตรีจะกลับมา ข้าพเจ้าได้ชี้แจงด้วยว่าเมื่อไม่กี่วันก่อนที่ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นจะมาขอร้องเรื่องดังกล่าวแล้ว ได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้งผู้บัญชาการทหารสูงสุดให้มีอำนาจสั่งทหารทั่วไป คณะรัฐมนตรีไม่อาจที่จะสั่งลบล้างอำนาจของผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ ฝ่ายญี่ปุ่นถามว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไม่มีอำนาจสั่งหรือ ข้าพเจ้าชี้แจงว่าตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดบังคับบัญชากิจการของกระทรวงกลาโหมด้วย ฝ่ายญี่ปุ่นกล่าวว่าแม้จะทราบว่ามีกฎหมายกำหนดหน้าที่เช่นนั้นก็ตาม แต่ก็ไม่ยากยอมรับทราบ อยากจะขอร้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งให้ทหารไทยยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามา ข้าพเจ้าจึงชี้แจงกับเขาว่า ขอให้เขายับยั้งการยกทหารเข้ามาไว้ก่อน ส่วนคำขอร้องของเขาที่ให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งทหารได้นั้น ก็จะได้รับมาแจ้งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดทราบ และทางผู้บัญชาการทหารสูงสุดนั้นเราก็จะพยายามทำการติดต่อโดยทุกทางเท่าที่สามารถจะทำได้

ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านได้ชี้แจงแก่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวาระก่อนนั้นแล้ว และย้ำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมทราบตามหน้าที่โดยตรงด้วย รัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งว่ารับทราบ

๒) ครั้นแล้วรองนายกรัฐมนตรี ก็ได้พยายามที่จะติดต่อกับ นายกรัฐมนตรีตามแนวทางที่คาดคะเนว่านายกรัฐมนตรีอาจจะเดินทางไปที่นั่นๆ แล้วได้สั่ง พล.อ.ต.มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษดิ์ ออกเดินทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ ไปตามถนนที่จะไปสู่รัฐประเทศเพื่อว่าถ้าพบนายกรัฐมนตรี กลางทางก็จะเล่าเรื่องให้ทราบได้

ระหว่างรอนายกรัฐมนตรีอยู่นั้น รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี บางท่านก็ได้รับรายงานจากสายงานของท่าน ซึ่งท่านได้รับรายงานให้ คณะรัฐมนตรีทราบคือ ญี่ปุ่นลำเลียงทหารขึ้นบกที่สงขลา ปัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และได้มีการปะทะ กันขึ้นกับกำลังฝ่ายไทย และญี่ปุ่นนำรถยนต์ไปประมาณ ๑๔ - ๑๕ คันออก จากกรุงเทพฯ ไปตามถนนสายสมุทรปราการ สันนิษฐานว่าญี่ปุ่น จะไปรับ ทหารที่จะมาขึ้นบกที่ปากน้ำ ในรายงานการประชุมคณะ ร.ม.ต.วันที่ ๗ และ ๘ ธ.ค. เวลาเช้า มีบันทึกดังต่อไปนี้

รัฐมนตรีว่าการคลัง (ข้าพเจ้า) จึงเสนอว่า “ถ้าเช่นนั้นให้สั่งปิดถนน สายสมุทรปราการ-กรุงเทพฯ ทันที รถใครจะผ่านไปมาก็ห้ามเด็ดขาด นอกจากทางราชการไทย และการปิดนั้นก็ให้ปิดตอนที่มิสสถานีตำรวจ เช่น ที่พระโขนง เป็นต้น”

นายพลตำรวจอดุล อดุลเดชจรัส จึงได้สั่งปิดถนนสายสมุทรปราการ- กรุงเทพฯ เวลา ๓.๐๐ น.

ฝ่ายญี่ปุ่นแจ้งว่า กำลังส่วนหนึ่งของเขาจะขึ้นที่ปากน้ำ ฝ่ายเราจึง ขอให้ยับยั้งไว้มิให้เกิดปะทะกันขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้ส่งนายทหารเรือคือ หลวงยอดอาวุธกับหลวงประดิษิตนาวายุทธไปที่สถานทูตญี่ปุ่น เพื่อให้เดิน ทางไปปากน้ำกับเจ้าหน้าที่ประจำสถานทูต โดยขอร้องให้ฝ่ายเขายับยั้งการ ขึ้นบก ถ้าขึ้นแล้วให้กลับไปลงเรือ ถ้าไม่สามารถกลับลงไปได้ก็ให้หยุดยั้ง อยู่เพียงนั้น ส่วนกำลังส่วนอื่นที่ยังมิได้ขึ้นให้ระงับไว้ กับขอห้ามเด็ดขาด

ไม่ให้ลำเลียงทหารเข้ากรุงเทพฯ จนกว่าท่านนายก ร.ม.ต. จะกลับและให้คำตอบเด็ดขาด

๑.๑.๓ เวลา ๖.๕๐ น. นายกรัฐมนตรีได้เดินทางกลับจากพระตะบองเข้าที่ประชุมคณะ ร.ม.ต.

รองนายก ร.ม.ต. ได้รายงานถึงการปฏิบัติระหว่างนายก ร.ม.ต. ไม่อยู่ และการพยายามติดต่อกับนายก ร.ม.ต. โดยให้นายจำรัสฯ (เลขานุการนายก ร.ม.ต.) ส่งโทรเลขลับถึงนายก ร.ม.ต. ได้รับตอบว่าจะมาในวันรุ่งขึ้น (๘ ธันวาคม) ดังนั้น รองนายก ร.ม.ต. จึงส่งโทรเลขไปอีกฉบับหนึ่งว่า ให้รีบกลับมาให้ทันภายในเวลา ๒.๓๐ น. เพราะเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นต้องการจะได้คำตอบภายในเวลา ๒.๓๐ น. ในตอนสุดท้ายรายงาน รองนายก ร.ม.ต. ได้กล่าวว่า

“ส่วนข้อเสนอมีอยู่อย่างไรนั้น เท่าที่คุณติเรก ชัยนาม จดไว้ก็จะได้อ่านให้ฟัง”

ครั้นแล้วนายติเรกฯ ได้กล่าวดังต่อไปนี้

“กระผมขอประทานชี้แจง คือ ได้รับโทรศัพท์จากวังสวนกุหลาบบอกว่า เวลานี้ นายพลตำรวจตรีดุลา อยู่ที่วังสวนกุหลาบ”

เมื่อนายก ร.ม.ต. ได้ฟังเพียงนายติเรกฯ กล่าวประโยคแรกตั้งนั้นแล้ว นายก ร.ม.ต. จึงได้พูดตัดบทดังต่อไปนี้

“เดี๋ยวก่อน นั้นเอาไว้ทีหลัง เขาจะเอาอะไร”

นายติเรกฯ จึงตอบว่า

“ขณะที่ผมพูดกับเขานั้น ทูตญี่ปุ่นพูดภาษาญี่ปุ่น และนายอามาตา เป็นผู้แปลเป็นภาษาไทย”

ครั้นแล้วนายติเรกฯ ก็ได้รายงานข้อความที่ฝ่ายญี่ปุ่นได้ขอร้อง สรุปลงเป็นใจความว่า ญี่ปุ่นขอผ่านดินแดนไทยโดยความจำเป็นทางยุทธศาสตร์

เท่านั้น ขอความสะดวกในทางยุทธศาสตร์ทุกๆ ประการ ขออย่าให้กองทัพทั้งสองต้องปะทะกัน ญี่ปุ่นไม่ถือว่าไทยเป็นศัตรูของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นหวังว่าไทยจะมีความสามัคคีร่วมมือกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นบอกว่าเวลามีน้อยแล้ว ขอให้ทหารของเขาผ่านเข้ามาได้ เวลานั้นที่เขาพูดเป็นเวลา ๕ ทุ่มแล้วพูดกันเสร็จเป็นเวลา ๕ ทุ่ม ๓๗ นาที เขาบอกว่าตี ๑ เป็นเวลาเดินทางแล้ว จะเข้าประเทศไทยทุกแห่ง ขณะนี้ก็ได้รบกันแล้วที่แหลมมลายู ในดินแดนของไทยได้รับกันแล้วกับอังกฤษ นายวินซ์ ปานะนนท์ จึงบอกญี่ปุ่นว่า

“ท่านบอกว่าเวลา ๒.๓๐ น. ไม่ใช่หรือ” เขาก็ตอบว่าเป็นเวลาเจแปนไทม์ (เวลาญี่ปุ่น) คือของเรา ตี ๑

เมื่อนายดิเรกรายงานจบแล้ว พล.ต.ต.อดุล ฯ ก็ได้รายงานต่อไปถึงความเคลื่อนไหวของขบวนการญี่ปุ่นที่มาทางเรือมุ่งหน้ามาทางชายฝั่งไทย และที่ขึ้นชายฝั่งไทยแล้วหลายแห่งซึ่งมีการปะทะกันกับทหารตำรวจและราษฎรไทย

ส่วนรัฐมนตรีอื่นๆ รายงานถึงข่าวที่แต่ละคนได้รับทราบจากรายงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบโดยตรงบ้าง จากข่าววิทยุรายงานด่วนของต่างประเทศบ้าง ถึงการโจมตีของฝ่ายไทยและมลายู ฯลฯ

รองนายก ร.ม.ต. ได้ชี้แจงความเห็นของตนรวมใจความว่า ฝ่ายไทยควรจะผ่อนหนักเป็นเบาตามสมควรแก่ญี่ปุ่น เพราะเราชินสู้ก็สู้ไม่ได้ จริงอยู่ความเป็นเอกราชของเราลดลงไป แต่การลดลงไปเพียงเท่านี้ก็ยังเป็นการดีกว่าที่จะลดลงไปถึงกับ ๑๐๐ เปอร์เซนต์จนถึงกับเป็นเมืองขึ้นของเขา ในประโยคสุดท้าย รองนายก ร.ม.ต. กล่าวว่

“สำหรับความเห็นของท่านผู้นั้นนั้น ผมไม่ทราบว่ามีความเห็นเป็นเช่นไร”

ครั้นแล้วปรากฏความตามบันทึกรายงานการประชุมค.ร.ม. ดังต่อไปนี้